

INSTITUTUL NAȚIONAL AL JUSTIȚIEI

*Anexa nr.4
la Hotărârea Consiliului INJ
nr.9/3 din 06.10.2017*

CURRICULUM

pentru instruirea prin activități simulative la modulul

„CONTROLUL JUDICIAR AL PROCEDURII PREJUDICIARE”
(candidați la funcția de judecător și de procuror)

AUTOR:

Tatiana VIZDOAGĂ,

doctor în drept, conferențiar universitar
formator INJ

_____ **AVIZAT**

Alexandra Nica, Șef al Direcției instruire și cercetare

CHIȘINĂU - 2017

Cursul de instruire prin activități simulative *Controlul judiciar al procedurii prejudiciare* contribuie la formarea abilităților practice viitorilor procurori și judecători inerente activității de urmărire penală.

Sfera de cuprindere a *Controlul judiciar al procedurii prejudiciare* o constituie, în esență, protecția drepturilor și libertăților fundamentale. Din perspectiva standardelor de protecție individuală și-au găsit reglementare (art.300-313 Cod pr.pen.) mai multe proceduri privitoare la modul în care statul Republica Moldova își îndeplinește obligațiile pozitive și negative de a proteja cele mai importante valori sociale pentru ființa umană. Domeniul controlului judiciar implică: examinarea demersurilor privitoare la autorizarea acțiunilor de urmărire penală și măsurilor speciale de investigații, aplicarea și prelungirea măsurilor preventive și a altor măsuri procesuale de constrângere; examinarea demersurilor privitoare la aplicarea în privința participanților la proces a măsurilor de protecție; examinarea plângerilor împotriva acțiunilor și actelor ilegale ale procurorului, organului de urmărire penală și ale organului care exercită activitate specială de investigații; modalități speciale de audiere a martorului și a părții vătămate; procedura prejudiciară în fața judecătorului de instrucție, acordarea asistenței juridice internaționale în materie penală.

Cursul își propune ca scop nu numai aplicarea propriu-zisă a legii procesual-penale, dar și, fapt deosebit de important, a jurisprudenței Curții Europene a Drepturilor Omului, ceea ce contribuie la formarea de specialiști cu o largă viziune europeană asupra problemelor legalității și a respectării drepturilor omului în activitatea jurisdicțională.

Candiaților la funcția de judecător și de procuror li se aduce la cunoștință un spectru vast de probleme cu care se confruntă teoreticienii și practicienii din domeniul procedurii penale. De asemenea, li se formează abilități de a cerceta în profunzime și de a elucida cât mai adecvat starea actuală a problematicii privind activitatea procesual-penală în domeniul controlului judiciar la etapa prejudiciară a procesului penal.

Din această perspectivă, activitățile simulative sunt orientate spre: cunoașterea și identificarea tehnicilor și instrumentelor specifice domeniului *Controlul judiciar al procedurii prejudiciare*; identificarea și selectarea corectă din punct de vedere legal a mecanismului pentru a soluționa problema de ordin practic; simularea situațiilor de aplicare a normelor de deontologie profesională a judecătorului și a procurorului; simularea modalităților speciale de administrare a declarațiilor în procesul penal cu implicarea tuturor actorilor procesuali; luarea motivată a deciziilor juridice pe baza legislației procesual-penale și a jurisprudenței Curții Europene a Drepturilor Omului; valorificarea deplină a potențialului intelectual al formabilului; prezentarea practicii judiciare relevante.

O atenție sporită se acordă întocmirii actelor procedurale penale în calitate de cerință de bază a Codului de procedură penală și garanție a respectării drepturilor omului în cadrul urmăririi penale.

Curriculumul cuprinde întregul spectru de acte procedurale întocmite la faza prejudiciară cu ocazia desfășurării controlului judiciar și își propune ca scop formarea capacităților de transfer al cunoștințelor teoretice și al abilităților practice în situații concrete, soluționarea spețelor, rezolvarea unor sarcini cu un grad sporit de complexitate, formularea poziției și argumentarea soluțiilor, necesare candidaților la funcția de judecător și de procuror, în scopul formării deprinderilor de utilizare practică corectă și eficientă.

Curriculumul și scenariile în baza cărora se vor petrece activitățile simulative sunt elaborate în baza legislației procesual-penale în vigoare a Republicii Moldova, a doctrinei

juridice de specialitate, a practicii judiciare, fapt care va permite viitorilor judecători și procurori să-și completeze și să-și aprofundeze cunoștințele teoretice cu abilități practice.

Perfecționarea continuă a procesului de formare profesională reclamă necesitatea ca toți cei care vor să devină judecători și procurori să utilizeze cu maxim randament informația cu valoare formativă superioară din cadrul curriculumului la cursul de instruire prin activități simulative ***Controlul judiciar al procedurii prejudiciare***, care este deschisă pedagogic din perspectiva proiectării și dezvoltării curriculare.

II. COMPETENȚE

În urma activităților simulative la cursul de instruire ***Controlul judiciar al procedurii prejudiciare*** audientul candidat la funcția de judecător și de procuror va obține următoarele competențe, deprinderi și abilități practice:

1. de organizare și desfășurare a unei ședințe de judecată;
2. de comportament în proces, în special în situații de criză sau conflictuale;
3. de „menținere sub control” a participanților la proces;
4. manipularea cu normele de procedură care vizează conținutul, procedura și limitele controlului exercitat de către judecător asupra procedurii prejudiciare;
5. de cunoaștere și înțelegere a rolului pe care îl au în proces procurorul și judecătorul în vederea argumentării necesității imixtiunii, proporționalității între dreptul și libertatea garantată de lege și necesitatea efectuării acțiunilor procesuale solicitate;
6. de validare a rezultatelor acțiunilor procesuale efectuate fără autorizație;
7. de argumentare a admiterii demersurilor întemeiate sau respingerea celor neîntemeiate;
8. de soluționare a plângerilor împotriva acțiunilor și actelor ilegale ale procurorului, organului de urmărire penală și ale organului care exercită activitate specială de investigații;
9. de delimitare a acțiunilor și hotărârilor pasibile de a fi atacate de acțiunile și hotărârile ce nu sunt susceptibile de a fi atacate;
10. de identificare a situațiilor de audiere a martorului/victimei de către judecătorul de instrucție;
11. de comunicare cu părțile, publicul și cu mass-media;
12. de aplicare practică a normelor care reglementează drepturile fundamentale și libertățile omului prevăzute de Constituție, Convenția europeană pentru apărarea drepturilor omului și libertăților fundamentale alte acte internaționale;
13. de întocmire a actelor procedurale penale;
14. de determinare promptă a normelor procesuale aplicabile pentru întocmirea diferitor categorii de acte procedurale;
15. de proiectare și motivare a actelor procedurale penale prin prisma normelor de drept național și internațional cu folosirea unui limbaj juridic adecvat;
16. de apreciere a legalității și corectitudinii actului procedural penal întocmit de către procuror și organul de urmărire penală, sub aspect de declarare a nulității acestuia;
17. de stabilire a legăturii dintre normele dreptului material și procesual la întocmirea actelor;
18. de gestionare eficientă a timpului judiciar;
19. de identificare și minimizare a stereotipurilor și prejudecăților;
20. de lucru cu tehnica de calcul ș.a.

III. PRINCIPALELE OBIECTIVE

Însușind modulul de activități simulative la cursul de instruire *Controlul judiciar al procedurii prejudiciare* audientul candidat la funcția de judecător și de procuror va fi capabil să:

1. determine conținutul, procedura și limitele diferitor forme de control judiciar asupra procedurii prejudiciare;
2. interpreteze legislația procesual-penală în materie de control judiciar al procedurii prejudiciare în conformitate cu prevederile CoEDO și jurisprudenței CtEDO;
3. prevadă consecințele imixtiunii neîntemeiate a organului de urmărire penală și a organului care desfășoară activitate specială de investigații
4. cunoască bine procedura de examinare a demersurilor privitoare la autorizarea acțiunilor de urmărire penală și măsurilor speciale de investigații, aplicare și prelungire a măsurilor preventive și a altor măsuri procesuale de constrângere; examinare a demersurilor privitoare la aplicarea în privința participanților la proces a măsurilor de protecție; examinare a plângerilor împotriva acțiunilor și actelor ilegale ale procurorului, organului de urmărire penală și ale organului care exercită activitate specială de investigații; modalități speciale de audiere a martorului și a părții vătămate; procedura prejudiciară în fața judecătorului de instrucție, acordarea asistenței juridice internaționale în materie penală;
5. cunoască problemele de procedură care pot apărea în practică în astfel de situații și modul în care acestea pot fi depășite;
6. întocmească diferite categorii de acte procedurale penale specifice controlului judiciar al procedurii prejudiciare conform cerințelor normelor de drept procesual penal și tratatelor internaționale, la care Republica Moldova este parte;
7. determine corect procedura de adaptare a diferitor categorii de hotărâri și pronunțarea lor;
8. motiveze demersurile procurorului și încheierile judecătorești elaborate în procedura controlului judiciar asupra activităților prejudiciare;
9. identifice carențele actelor procedurale penale, sub aspect de declarare a nulității lor.
10. utilizeze corect jurisprudența CtEDO în motivarea încheierilor;
11. aplice practică relevantă în domeniul drepturilor fundamentale și libertăților omului prevăzute de Constituție, Convenția europeană pentru apărarea drepturilor omului și libertăților fundamentale alte acte internaționale;
12. gestioneze eficient timpul judiciar;
13. comunice cu participanții la proces și cu mass-media;
14. conducă ședința de judecată ș.a.

IV. ADMINISTRAREA ACTIVITĂȚILOR DE SIMULARE

Denumirea activității simulative	Formator	Semestrul	Total ore pentru simulări	Evaluarea
C. 1.1 Examinarea demersurilor privitoare la autorizarea și legalizarea acțiunilor de urmărire penală și măsurilor speciale de investigații	O.Iachimovschi B.Talpă	I	20(4/4/12)	Evaluare continuă a activității/ Examen final
C.1.2 Examinarea demersurilor privitoare la aplicarea și prelungirea măsurilor preventive și a altor măsuri procesuale de constrângere	T.Vizdoagă D.Obadă	I	20(4/4/12)	Evaluare continuă a activității/ Examen final
C.1.3 Examinarea demersurilor și a plângerilor privitoare la aplicarea în privința participanților la proces a măsurilor de protecție	N.Zanevici L.Ouș	I	20(4/4/12)	Evaluare continuă a activității/ Examen final
C.1.4 Examinarea plângerilor împotriva acțiunilor și actelor ilegale ale procurorului, organului de urmărire penală și ale organului care exercită activitate specială de investigații	T.Vizdoagă O.Iachimovschi	I	20(4/4/12)	Evaluare continuă a activității/ Examen final
C.1.5 Modalități speciale de audiere a martorului și a părții vătămate	I.Bațalai N.Zanevici	I	20(4/4/12)	Evaluare continuă a activității/ Examen final
C.1.6 Procedura de acordare a asistenței juridice internaționale în materie penală	V.Guțan B.Talpă	I	20(4/4/12)	Evaluare continuă a activității/ Examen final

**V. TEMATICA SIMULĂRILOR ȘI REPARTIZAREA ORIENTATIVĂ A ORELOR ÎN
ACTIVITĂȚILE DE SIMULARE**

C. 1.1

Examinarea demersurilor privitoare la autorizarea și legalizarea acțiunilor de urmărire penală și măsurilor speciale de investigații

Nr. crt.	<i>Tema instruirii prin activități simulative</i>	<i>Numărul de ore pentru activitățile simulative</i>
1.	Generalități privind controlul judiciar asupra examinarea demersurilor privitoare la autorizarea acțiunilor de urmărire penală și măsurilor speciale de investigații de către judecătorul de instrucție.	4
2.	Metodologia întocmirii de către procuror și judecătorul de instrucție a actelor procedurale penale specifice înaintării și examinării demersurilor privitoare la autorizarea acțiunilor de urmărire penală și măsurilor speciale de investigații de către judecătorul de instrucție.	4
3.	Simularea procesului de examinare a demersului privind autorizarea efectuării acțiunilor de urmărire penală	4
4.	Simularea procesului de examinare a demersului privind autorizarea efectuării măsurilor speciale de investigații	4
5.	Simularea procesului de examinare a demersului privind legalizarea acțiunilor de urmărire penală în cazurile ce nu suferă amânare și în cazurile de delict flagrant	2
6.	Simularea procesului de legalizare a măsurilor speciale de investigații în cazurile ce nu suferă amânare și în cazurile de delict flagrant	2
7.	Evaluare și feedback	1
În total:		20

C.1.2**Examinarea demersurilor privitoare la aplicarea și prelungirea măsurilor preventive și a altor măsuri de constrângere procesual-penală**

Nr. crt.	<i>Tema instruirii prin activități simulative</i>	<i>Numărul de ore pentru activitățile simulative</i>
1.	Generalități privind controlul judiciar asupra examinarea demersurilor privitoare la aplicarea și prelungirea măsurilor preventive și a altor măsuri de constrângere procesual-penală.	4
2.	Metodologia întocmirii de către procuror și judecătorul de instrucție a actelor procedurale penale specifice înaintării și examinării demersurilor privitoare la aplicarea și prelungirea măsurilor preventive și a altor măsuri de constrângere procesual-penală.	4
3.	Simularea procesului de examinare a demersului privind aplicarea măsurilor preventive privative de libertate.	4
4.	Simularea procesului de examinare a cererii sau demersului privind aplicarea măsurilor preventive alternative arestării preventive.	2
5.	Simularea procesului de examinare a demersului privind prelungirea măsurilor preventive.	2
6.	Simularea procesului de examinare a demersului privind aplicarea altor măsuri procesuale de constrângere.	3
7.	Evaluare și feedback	1
În total:		20

C.1.3**Examinarea demersurilor și a plângerilor privitoare la aplicarea în privința participanților la proces a măsurilor de protecție**

Nr. crt.	<i>Tema instruirii prin activități simulative</i>	<i>Numărul de ore pentru activitățile simulative</i>
1.	Generalități privind măsurile de protecție a persoanei în legătură cu desfășurarea procesului penal: cadrul de reglementare, temeiurile și procedura, persoana protejată și sistemul măsurilor de protecție.	4
2.	Metodologia întocmirii de către procuror și judecătorul de instrucție a actelor procedurale penale specifice înaintării și examinării demersurilor privitoare la aplicarea și prelungirea în privința participanților la proces a măsurilor de protecție.	4
3.	Simularea procesului de examinare a demersului privind aplicarea sau prelungirea măsurilor de protecție aplicate victimelor violenței în familie.	4
4.	Simularea procesului de examinare a plângerilor persoanei în cazul refuzului procurorului de a examina cererea de includere în programul de protecție ori de a emite o hotărâre cu privire la aplicarea măsurilor de protecție.	4
5.	Simularea procesului de examinare a demersului privind interceptarea și înregistrarea comunicărilor victimei, părții vătămate, ale rudelor și ale membrilor familiei sale, precum și ale martorului în scopul asigurării protecției.	3
6.	Evaluare și feedback	1
În total:		20

C.1.4**Examinarea plângerilor împotriva acțiunilor și actelor ilegale ale procurorului, organului de urmărire penală și ale organului care exercită activitate specială de investigații**

Nr. crt.	<i>Tema instruirii prin activități simulative</i>	<i>Numărul de ore pentru activitățile simulative</i>
1.	Generalități privind controlul judiciar asupra acțiunilor și actelor ilegale ale procurorului, organului de urmărire penală și ale organului care exercită activitate specială de investigații.	4
2.	Metodologia întocmirii actelor procedurale penale specifice examinării plângerilor împotriva acțiunilor și actelor ilegale ale procurorului, organului de urmărire penală și ale organului care exercită activitate specială de investigații.	4
3.	Simularea procesului de examinare a plângerilor privind refuzul organului de urmărire penală de a primi plângerile sau denunțurile privitoare la infracțiuni; de a satisface cererile și demersurile; de a începe urmărirea penală; de a elibera persoana reținută sau arestată.	4
4.	Simularea procesului de examinare a plângerilor împotriva ordonanțelor privind încetarea urmăririi penale, clasarea cauzei penale sau scoaterea persoanei de sub urmărirea penală.	4
5.	Simularea procesului de reluare a urmăririi penale după încetarea urmăririi penale, după clasarea cauzei penale sau după scoaterea persoanei de sub urmărirea penală.	3
6.	Evaluare și feedback	1
În total:		20

C.1.5**Modalități speciale de audiere a martorului și a părții vătămate**

Nr. crt.	<i>Tema instruirii prin activități simulative</i>	<i>Numărul de ore pentru activitățile simulative</i>
1.	Generalități privind modalitățile speciale de audiere a martorului și a părții vătămate în procesul penal.	4
2.	Metodologia întocmirii de către procuror și judecătorul de instrucție a actelor procedurale penale specifice înaintării și examinării demersurilor privitoare la aplicarea modalităților speciale de audiere a martorului și a părții vătămate în procesul penal.	4
3.	Simularea procesului de audiere a martorului în temeiul art. 109 (alin.) 3-3/1 Cod pr.pen.	4
4.	Simularea procesului de audiere a martorului în temeiul art. 110 Cod pr.pen.	4
5.	Simularea procesului de audiere a martorului minor în temeiul art. 110/1 Cod pr.pen.	3
6.	Evaluare și feedback	1
În total:		20

C.1.6**Procedura de acordare a asistenței juridice internaționale în materie penală**

Nr. crt.	<i>Tema instruirii prin activități simulative</i>	<i>Numărul de ore pentru activitățile simulative</i>
1.	Generalități privind procedura de acordare a asistenței juridice internaționale în materie penală.	4
2.	Metodologia întocmirii de către procuror și judecătorul de instrucție a actelor procedurale penale specifice procedurii de acordare a asistenței juridice internaționale în materie penală.	4
3.	Simularea procesului de examinare a demersului privind extrădarea; particularitățile procedurii simplificate de extrădare.	4
4.	Simularea procesului de examinare a demersului privind transferul persoanelor condamnate.	4
5.	Simularea procesului de recunoaștere a hotărârilor instanțelor străine.	3
6.	Evaluare și feedback	1
În total:		20

VI. METODICA ACTIVITĂȚILOR DE SIMULARE/RESURSE LOGISTICE

METODICA ACTIVITĂȚILOR DE SIMULARE	RESURSE LOGISTICE
<p><i>Reguli referitoare la scenariile folosite în cadrul activităților de simulare.</i></p> <p>Scenariile conform cărora se vor petrece activitățile de simulare sunt elaborate de formator pe baza unor cauze penale reale, însă nu se vor copia sau repeta.</p> <p>Scenariile sunt modelate astfel încât, pe lângă faptul că, vor implica situații des întâlnite în practică, vor scoate în prim plan subiecte complicate sau dificil de soluționat, ceea ce va implica (pentru audienți) un efort suplimentar de studiere a practicii judiciare, recomandărilor C.S.J., teoriei de specialitate etc.</p> <p>Scenariile nu vor include și actele procedurale care se întocmesc cu ocazia controlului judiciar asupra procedurii prejudiciare.</p> <p>Scenariile vor fi întocmite astfel încât să includă posibilitatea participanților de a discuta și contesta argumentat și întemeiat cererile, demersurile, probele prezentate. Așa, încât în dependență de argumentele aduse audientul cu rol de judecător să decidă adoptarea soluției procesuale potrivite.</p> <p><i>Activitatea scrisă în cadrul simulărilor.</i></p> <p>Grupul de audienți se va împărți în grupe a câte patru audienți în fiecare grup. Rolurile vor fi distribuite astfel: un judecător, un grefier, după caz, un procuror, un apărător, după caz, reprezentant. Repartizarea audienților pe grupuri și repartizarea audienților din grupuri pe roluri se face de formator la începutul orei practice. Tot atunci fiecărui grup i se repartizează scenariul cauzei care urmează să fie simulată în dependență de tema simulării.</p> <p>Activitatea scrisă în cadrul grupurilor are loc concomitent, în toate grupurile.</p> <p>Pentru aceasta formatorul pregătește un număr de scenarii la tema respectivă egal cu numărul de grupuri de audienți, astfel încât în activitatea scrisă să fie antrenați toți audienții candidați la funcția de judecător și de procuror.</p> <p>Pentru studierea scenariului și pregătirea unui act scris se acordă un interval de timp nu mai mare de 25-30 minute. În cazul unui scenariu complicat, nu se ține cont de acest interval de timp.</p> <p>Aspecte metodice de lucru în grup:</p> <p>Audienții cu roluri de procuror/petiționar în auditoriu studiază materialele scenariului și tot atunci pregătesc cererea, demersul sau un alt act procedural potrivit.</p> <p>Actele procedurale întocmite se printează și se transmit</p>	<ul style="list-style-type: none"> ➤ una sau mai multe săli special amenajate pentru simularea proceselor de judecată; ➤ echipament de înregistrare video și audio a ședinței de judecată; ➤ o sală dotată cu unul sau mai multe calculatoare și printere; ➤ acces la internet, materiale de birotică; ➤ robe pentru judecător, grefier, avocați; ➤ după caz: tablă flip-chart, proiector.

audientului cu rol de apărător, după caz, procuror din cadrul grupului și formatorului.

Audientul cu rol de apărător, după caz, procuror din cadrul grupului pregătește poziția sa scrisă referitoare la temeinicia solicitării, se prindează și se transmite tot atunci audientului cu rol de procuror, după caz, apărător și formatorului.

În tot timpul activităților scrise în grupuri, formatorul se află în auditoriu, supraveghează activitatea audienților, răspunde la întrebări, dă sfaturi și recomandări.

Dacă toate actele pregătite de audienți nu conțin erori grave de drept sau de interpretare care solicită refacerea sau redactarea lor, ele se transmit audientului cu rol de judecător.

Activitatea verbală în cadrul simulărilor.

Activitățile simulative verbale au loc prin simularea unei ședințe de judecată, petrecută conform regulilor de procedură fixate în Codul de procedură penală. În ședința de judecată sunt antrenați audienții potrivit rolurilor dinainte stabilite.

Ședința de judecată se înregistrează audio și video.

După încheierea ședinței de judecată, audientul desemnat cu rol de judecător pregătește încheierea judecătorească.

Simulările ședințelor de judecată se fac pe rând: grup după grup.

La finalul fiecărei activități de simulare cât și la finalul întregului modul de simulare, formatorul dă recomandări practice, comentează activitatea audienților. La fel, formatorul dă exemple de bune practici și rele practici.

VII. EVALUAREA

A. Evaluarea continuă a audientului se va face cu două note pe scara de la 1 la 10 pentru fiecare activitate de simulare în care este antrenat. O notă va fi acordată pentru calitatea actelor procedurale întocmite (individual sau în grup). A doua notă va fi acordată pentru calitatea prestației verbale.

La evaluarea activității scrise se recomandă luarea în calcul a următoarelor criterii:

- a) Cunoașterea, aplicarea și interpretarea normelor de drept material și procedural.
- b) Capacitatea de a rezuma și reda faptele.
- c) Capacitatea de a întocmi actele procedurale structurat și clar, în conformitate cu dreptul procedural național.
- d) Caracterul complex și plenitudinea documentelor.
- e) Corectitudinea soluției reținute în încheierea judecătorească și a concluziilor făcute.
- f) Aplicarea dreptului internațional și a normelor drepturilor omului.
- g) Veridicitatea și logica motivării.
- h) Limbajul și stilul de redare.

La evaluarea activităților verbale se recomandă luarea în calcul a următoarelor criterii:

- a) Cunoașterea, aplicarea și interpretarea normelor de drept material și procedural.
- b) Motivarea și caracterul adecvat al argumentelor.
- c) Modul de executare a obligațiilor și de exercitare a drepturilor care rezultă din calitatea procesuală atribuită în cadrul simulării;
- d) Corectitudinea aprecierii faptelor și a probelor;
- e) Corectitudinea reacției la situații neașteptate;
- f) Comportamentul în situații de conflict sau situații emoționale dificile;
- g) Corectitudinea, logica și ordinea adresării întrebărilor în cadrul audierilor;
- h) Calitatea strategiilor și tacticilor procesuale aplicate;
- i) Creativitatea;
- j) Aplicarea dreptului internațional și a normelor drepturilor omului;
- k) Veridicitatea, structurarea și logica expunerii verbale;
- l) Gestionarea timpului judiciar (pentru audientul care joacă rolul de judecător).

B. Evaluarea finală se va efectua prin examen compus dintr-un test electronic (întrebări teoretico-aplicative) și sarcina practică, care va consta în întocmirea unui act procedural.

VIII. BIBLIOGRAFIE SELECTIVĂ

LEGISLAȚIA INTERNAȚIONALĂ:

1. Declarația universală a drepturilor omului (10.12.1948).
2. Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale (4.11.1950).
3. Regulile standardelor minimale de tratare a deținuților (1955).
4. Pactul internațional cu privire la drepturile civile și politice (1966).
5. Convenția împotriva torturilor și a altor forme de comportament și pedepse antiumane, crude sau care înjosesc demnitatea omului (1984).
6. Principiile generale, privitor la independența organelor judecătorești (1985).
7. Declarația principiilor generale ale justiției pentru victimele infracțiunilor și abuzurilor de putere (1985).
8. Regulile standardelor minimale al ONU privitor la efectuarea justiției în privința infractorilor minori (1985).
9. Convenția privind drepturile copilului (1989).
10. Cumulul de principii pentru apărarea tuturor persoanelor reținute sau arestate în orice formă ar fi fost aceasta efectuată (1988).
11. Convenția europeană despre colaborarea reciprocă privind asistența juridică internațională în materie penală și protocolul ei (1959).
12. Convenția europeană despre valabilitatea internațională a sentințelor pe cauzele penale (1970).
13. Convenția țărilor CSI privind asistența juridică și raporturile de drept în procesele civile, familiale și penale (22.01.1993).

LEGISLAȚIA NAȚIONALĂ:

1. Constituția Republicii Moldova, 29 iulie 1994.
2. Codul de procedură penală al Republicii Moldova, din 14 martie 2003.
3. Legea Republicii Moldova cu privire la Curtea Constituțională, nr.317 din 13.12.1994.
4. Codul jurisdicției constituționale, nr.502 din 16.06.1995.
5. Legea Republicii Moldova privind organizarea judecătorească, nr.514 din 06.07.1995.
6. Legea Republicii Moldova cu privire la statutul judecătorului, nr.544 din 20.07.1995.
7. Legea Republicii Moldova cu privire la Curtea Supremă de Justiție, nr.78 din 26.03.1996.
8. Legea Republicii Moldova cu privire la Consiliul Superior al Magistraturii, nr.947 din 19.07.1996.
9. Legea Republicii Moldova cu privire la avocatură, nr.1260-XV din 19.07.2002.
10. Legea privind statutul și organizarea activității grefierilor din instanțele judecătorești, nr.59 din 15.03.2007.
11. Legea cu privire la asistența juridică garantată de stat, nr.198 din 26.07.2007.
12. Legea cu privire la statutul, autorizarea și organizarea activității de interpret și traducător în sectorul justiției, nr.264 din 11.12. 2008.
13. Legea cu privire la mediere, nr.137 din 03.07.2015.
14. Legea cu privire la Procuratură, nr.3 din 25.02.2016.
15. Legea cu privire la expertiza judiciară și statutul expertului judiciar, nr.68 din 14.04.2016.

PRACTICA JUDICIARĂ:

1. Hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova *despre aplicarea de către instanțele judecătorești a unor prevederi ale legislației de procedură penală privind arestarea preventivă și arestarea la domiciliu*, Nr. 01 din 15 aprilie 2013;
2. Hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova *cu privire la unele chestiuni ce vizează participarea procurorului la judecarea cauzei penale*, Nr. 12 din 24.12.2012;
3. Hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova *cu privire la examinarea litigiilor privind repararea prejudiciului moral și material cauzat persoanelor deținute prin violarea art. 3, 5, 8 din Convenția Europeană pentru Apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale*, Nr. 8 din 24 decembrie 2012;
4. Hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova Pentru ajustarea Hotărârii Plenului Curții Supreme de Justiție nr.7 din 04.07.2005 *cu privire la practica asigurării controlului judecătoresc de către judecătorul de instrucție în procesul urmăririi penale la jurisprudența Curții Europene pentru Drepturile Omului*, Nr. 12 din 24 decembrie 2010;
5. Hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova *cu privire la aplicarea de către instanțele de judecată a legislației ce reglementează repararea prejudiciului moral*, Nr.9 din 09.10.2006;
6. Hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova *cu privire la practica asigurării controlului judecătoresc de către judecătorul de instrucție în procesul urmăririi penale*, Nr.7 din 04.07.2005;
7. Hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție *cu privire la practica aplicării legislației pentru asigurarea dreptului la apărare a bănuitului, învinuitului, inculpatului și condamnatului în procedura penală*, Nr. 11 din 24.12.2010
8. Jurisprudența Curții Supreme de Justiție în materie penală (2008-2010) Culegere, Chișinău, 2012.

LITERATURA DE SPECIALITATE:

9. Bârsan C., *Convenția europeană a drepturilor omului. Comentariu pe articole, Vol I, II* - București, ed. All Beck, 2005.
10. Dolea I., Dm. Roman, I. Sedlețchi, T. Vizdoagă, V. Rotaru, A. Cerbu, S. Ursu, *Drept procesual penal*, - Chișinău, Cartea Juridică, 2009.
11. Dolea I., Roman D., T. Vizdoagă, V. Rotaru, A. Cerbu, S. Ursu, R. Botezatu, V. Șterbeț, E. Erjiu. *Codul de procedură penală. Comentariu*. - Chișinău, ed. Cartier juridic. 2005.
12. Dolea I., *Codul de procedură penală al Republicii Moldova* (Comentariu aplicativ) - Chișinău: Cartea Juridică, 2016.
13. Modele de acte procedurale în procesul penal - Chișinău, 2014.
14. Manualul judecătorului pentru cauze penale - Chișinău 2013.
15. Poalelungi M., Sârcu D., Dorul O., Nica A., Grimalschi L., Splavnic S. *Convenția Europeană a Drepturilor Omului* Comentariu asupra hotărârilor CtEDO versus Republica Moldova. Concluzii și recomandări- Chișinău, 2017.
16. Mole Nuala, Harby Catarina, *Dreptul la un proces echitabil. Ghid privind punerea în aplicare a articolului 6 al Convenției europene pentru Drepturile Omului* - Chișinău, 2003.
17. Vizdoagă T., Roman D., ș.a. , *Drept procesual penal, Suport de curs* - Chișinău, 2008.

www.justice.gov.md

www.csj.md

www.constcourt.md

<http://hudoc.echr.coe.int>

